

## **EMPREDORIA SOCIAL I SOSTENIBLE**

### 1. Presentació

El desenvolupament d'una cultura emprenedora social i sostenible a través de l'educació i la formació contribueix al fet que el nostre alumnat aprenga a recolzar-se en iniciatives pròpies, millore la seua capacitat de generar idees, s'adapte als canvis i reptes de la societat actual, contribuïska i s'implique en la transformació i millora d'aquesta societat.

La formació en emprenedoria social és fonamental per a promoure la competència emprenedora i la resta de competències establides per la Recomanació del Consell de la Unió Europea de 22 de maig de 2018, relativa a les competències clau per a l'aprenentatge permanent. Aquesta mateixa aspiració es recull en la Llei orgànica 3/2020, per la qual es modifica la Llei orgànica d'educació, que inclou la competència emprenedora i el sentit d'iniciativa com una de les claus del sistema educatiu.

Aquesta matèria inclou aspectes teòrics i pràctics orientats a preparar el nostre alumnat per a exercir una ciutadania responsable i compromesa amb el seu entorn a través de l'emprenedoria social, per a cobrir necessitats recollides en els Objectius de Desenvolupament Sostenible (ODS). A més, ajuda a l'autoconeixement i a identificar les persones emprenedores, què fan i la seua importància en el progrés social, i també ensenya al nostre alumnat a ser responsable i crític amb les seues decisions de despesa i consum.

Aquesta matèria es proposa com a optativa en segon curs de l'ESO amb la finalitat d'introduir l'alumnat en l'autoconeixement, en el món empresarial i en la gestió de les seues finances personals. La matèria d'Emprenedoria Social i Sostenible s'emmarca dins del conjunt d'assignatures que persegueixen que l'alumnat assolisca capacitats relacionades amb la creativitat i esperit innovador, la valoració de les idees com a motor per a detectar oportunitats de negocis viables i sostenibles i el desenvolupament d'una cultura financera bàsica que li permeta actuar amb sentit crític i responsabilitat.

La matèria serveix per a aproximar l'alumnat a projectes d'emprenedoria social relacionats amb l'activitat econòmica i empresarial del seu entorn més pròxim. Aquests projectes van encaminats a crear un triple valor: valor econòmic, valor social i valor mediambiental. L'alumnat descobrirà en aquesta matèria sabers d'actualitat i pròxims a la seua realitat i haurà de realitzar activitats que ajuden a l'autoconeixement i introdueixen aquest alumnat en el món empresarial, de les finances personals i de l'emprenedoria social.

L'enfocament d'aquesta matèria és eminentment pràctic i la metodologia serà, per tant, en la seua majoria inductiva, anirà del concret al general. S'intentarà que l'aproximació a molts dels continguts de la matèria es realitze partint de fets concrets, observacions, experiències i vivències personals sobre realitats pròximes. Es vol facilitar així la motivació i interès dels alumnes i les alumnes pels continguts i les activitats que es proposen. S'afavorirà la motivació per aprendre, mitjançant la realització de tasques en les quals l'alumnat, a través de situacions reals i la investigació del seu entorn, genere aprenentatges duradors i assolisca el desenvolupament d'una actitud proactiva i responsable. Mitjançant aquestes tasques, es fomentaran les habilitats socials, la capacitat de comunicació, la iniciativa personal, la creativitat, la cerca de solucions originals, la planificació i reflexió i el treball cooperatiu.

L'estudi d'aquesta matèria potencia el raonament i l'abstracció, i proporciona eines per a desenvolupar una visió crítica de nostra la societat tan present en els objectius de l'etapa secundària obligatòria i dels reptes del segle XXI.

La matèria s'associa amb els estudis previs realitzats en el primer curs de l'Educació Secundària Obligatòria i té especial relació amb les matèries comunes de Matemàtiques, Geografia i Història, Valencià, Castellà i Anglès. Així mateix, es dissenya amb la vista posada en els objectius fixats per a l'etapa d'Ensenyament Secundari Obligatori contribuint a desenvolupar en l'alumnat l'esperit emprenedor i la

confiança en si mateix, la participació i el sentit crític, la iniciativa personal, i la capacitat per a aprendre a aprendre, planificar, prendre decisions i assumir responsabilitats.

Pel que respecta a les competències específiques, en aquesta matèria s'analitzaran les diferents qualitats i les habilitats socials de les persones i es conformaran equips de treball eficaços per a la cerca de disseny de projectes sostenibles i innovadors que tinguen present el paper rellevant de l'economia social com a generador de desenvolupament d'una ciutadania global. Al mateix temps, l'alumnat aprendrà a planificar de manera coherent un pressupost personal senzill que garantisca la importància de l'estalvi i que conega el risc de l'endeutament excessiu i es formarà a una ciutadania que prenga decisions de consum des d'una perspectiva responsable i sostenible que detecte els seus drets com a consumidor, així com les seues obligacions.

La matèria es divideix en tres blocs de sabers. En un primer bloc es recullen els continguts que ajudaran l'alumnat a adquirir, gràcies a un procés reflexiu i crític, el coneixement sobre les seues pròpies capacitats i el desenvolupament de la presa de decisions assumint amb responsabilitat els resultats obtinguts tant del treball personal com del treball en equip. S'inclou així mateix la comunicació com a punt de trobada i la innovació al servei de la societat. Un segon bloc de sabers se centra en el marc de la ciutadania global incidint en la importància de la Responsabilitat Social Corporativa, les obligacions fiscals i l'economia submergida. La desigualtat de gènere en el mercat de treball, el comerç just i l'economia circular són continguts fonamentals d'aquest bloc, així com els Objectius de Desenvolupament Sostenible i l'Agenda 2030 que no poden passar desapercebuts en l'aprenentatge d'aquesta matèria i que s'aplicaran a través d'un projecte bàsic d'emprenedoria social i sostenible. El tercer bloc presenta els sabers necessaris per a introduir

l'alumnat en les finances personals i el consum responsable de manera que com a consumidors puguen prendre decisions informades, sent conscients dels seus deures i drets. És important en aquest bloc l'estalvi i la consciència de planificar les decisions de naturalesa financera. Així mateix, s'inclouen sabers relacionats amb la influència de la publicitat i el problema del joc i les apostes.

Els criteris d'avaluació van dirigits a comprovar el grau d'adquisició de les competències específiques, això és, el nivell en el qual l'alumnat és capaç de mobilitzar els sabers, conceptuals, procedimentals i relatius a actituds i valors, en situacions o activitats de l'àmbit personal, social i acadèmic amb una futura projecció professional.

## 2. Competències específiques

### 2.1. CE1 Identificar en si mateix qualitats personals i habilitats socials que afavorisquen la presa de decisions, la creativitat, l'actuació responsable i l'esperit de superació.

#### 2.1.1. Descripció de la competència

És important que l'alumnat vaja desenvolupant el seu autoconeixement i autoestima, així com una actitud de superació, contínua millora i perfeccionament. És a dir, l'alumnat necessita conèixer-se a si mateix i saber que està en un procés de contínua millora i creixement personal. D'aquesta manera, arribarà a conèixer els aspectes interns que comporten la seua pròpia manera de pensar, sentir i actuar.

Les destreses i actituds que integren aquesta competència i que els alumnes i les alumnes adquiriran, s'evidencien en la necessitat de reflexió i planificació prèvia a la realització d'una tasca, en l'ús de coneixements adquirits amb anterioritat en la solució de situacions i en l'elecció dels recursos necessaris per a fer tasques, aplicant quan fora necessari solucions noves, originals i creatives.

L'alumnat serà capaç de desenvolupar la seua intel·ligència emocional intrapersonal, entesa com la capacitat de construir una percepció precisa de si mateix i d'organitzar la seua pròpia vida. Es tracta de treballar amb els propis sentiments i emocions, conèixer i saber diferenciar les situacions que provoquen uns sentiments determinats i detectar patrons, i generar una actitud de seguretat i confiança en les seues pròpies qualitats. Així doncs, en aquesta competència es proposen aprenentatges que ajuden l'alumnat a

afrontar els canvis físics, mentals, emocionals i socials als quals s'enfronta en aquesta etapa de la seua vida, i a conèixer i controlar els seus propis processos d'aprenentatge.

- 2.2. CE2 Participar en equips de treball, valorant el plantejament i discussió tant de les propostes personals com de grup, exercint el lideratge d'una manera positiva i organitzant el treball en comú.

#### 2.2.1. Descripció de la competència

El món està cada vegada més globalitzat, per la qual cosa les empreses han d'obrir les seues perspectives per a captar talent. De fet, la inclusió en l'empresa de persones amb grans diferències entre si és un factor molt positiu. La diversitat ha d'anar de la mà d'un lideratge inclusiu. La capacitat de lideratge permet cohesionar un equip de persones molt diferents. L'objectiu final ha de ser que exploren les seues capacitats mútuament i de manera cooperativa. A més, s'han de desenvolupar les diferències de cada empleat perquè aporten valor.

En l'entorn empresarial impredecible de hui, es valoren les organitzacions que donen valor a les persones i la seua diversitat, per la qual cosa és necessari fomentar la participació de l'alumnat en equips diversos i inclusius. És per això que el alumnat desenvoluparà la seua intel·ligència emocional per a participar en activitats grupals i de treball en equip, afavorint estratègies de comunicació assertives basades en el respecte cap a un mateix i cap als altres i generant una actitud d'empatia i proactivitat. Es potenciarà el treball en equip entenent que les habilitats i coneixements són aportats per tots els seus membres, amb interdependència entre ells per a realitzar de manera coordinada les seues activitats i a través del suport mutu aconseguir els seus objectius i metes. Per a això, l'alumnat ha de desenvolupar la capacitat no sols per a motivar-se a si mateix sinó també per a motivar i influir positivament en els altres.

La participació en grups inclusius promourà un desenvolupament correcte i ús de les habilitats socials com l'empatia, l'assertivitat, la negociació, el lideratge i el respecte cap als interessos, eleccions i idees dels altres, així com l'ús d'habilitats de comunicació, la creació d'un bon clima de treball i la construcció de vincles de cooperació que afavorisquen el creixement personal i col·lectiu i intensifiquen valors de respecte, equitat i igualtat entre homes i dones.

- 2.3. CE3. Argumentar el paper de l'economia social com a marc que afavoreix el desenvolupament d'una ciutadania global, valorant els efectes positius que genera sobre el seu entorn.

#### 2.3.1. Descripció de la competència

Els canvis tan ràpids que es produeixen en la societat actualment necessiten que es valore quin és el nostre paper en un entorn local que forma part d'un món global. En aquesta situació cal afavorir en l'alumnat aprenentatges que tinguen com a objectiu un enfocament més col·lectiu que individualista. La resposta a aquest enfocament la té el concepte de ciutadania global, com a perspectiva educativa que impulsa un nou model de ciutadania compromesa activament en la consecució d'un món més equitatiu i sostenible i que aposte pel respecte i la valoració de la diversitat, la defensa del medi ambient, el consum responsable i el respecte als drets humans tant individuals com socials.

En l'actualitat, no es pot entendre ni treballar per un món global si no es treballa, s'ensenya i s'educa des del respecte a un entorn local. L'alumnat coneixerà l'existència d'alternatives i punts de vista diferents sobre qüestions econòmiques per a així contraposar idees i conceptes, reflexionarà sobre la contribució dels projectes emprenedors al servei de l'economia social, sobre la importància de la creació de valor compartit i el comerç just. A més, l'alumnat farà una primera aproximació al mercat laboral identificant les desigualtats que s'hi produeixen, especialment les desigualtats de gènere, i valorarà el paper de l'economia social per a minimitzar-les.

Així doncs, l'alumnat estudiarà els diferents tipus d'entitats que formen l'economia social, el seu finançament, les estratègies de desenvolupament que utilitzen, tràmits bàsics per a la seua constitució que li permetrà aproximar-se a una altra manera de fer economia. Totes aquestes reflexions els permetran

realitzar anàlisis crítiques i ben fonamentades i descobrir quin és el paper que exerceixen ells i elles com a agents de canvi i que un altre món és possible.

2.4. CE4 Dissenyar projectes bàsics sostenibles i innovadors, utilitzant eines de l'economia social i comprovant el seu retorn a la societat dins d'un àmbit local o global.

2.4.1. Descripció de la competència.

Els interessos de les diferents generacions són molt diferents però la sensibilitat cap als problemes socials i mediambientals és una preocupació comuna que es visibilitza a través dels diferents canals de comunicació. Detectar els problemes i buscar solucions de manera cooperativa mitjançant el disseny d'un projecte bàsic permet aconseguir el màxim nivell d'implicació amb el seu entorn més pròxim, valorar la repercussió de les seues decisions i formar-se com a ciutadania crítica i responsable.

L'alumnat buscarà diferents exemples d'emprenedoria social en la Comunitat Valenciana. D'aquesta manera coneixeran com es comporten aquest tipus d'empreses que han adquirit el perfil social, com s'organitzen internament, quin paper tenen les persones que treballen en l'empresa, com gestionen el creixement empresarial i en què inverteixen els beneficis, i també si inclouen protocols d'igualtat. Al mateix temps coneixeran els objectius de desenvolupament sostenible que els faran comprendre un model de producció i consum que implica compartir, reutilitzar, reparar i reciclar materials i productes totes les vegades que siga possible per a crear un valor afegit fonamental que done resposta a problemes bàsics que la societat els planteja i que estan compromesos en l'Agenda 2030.

El compromís de l'alumnat amb la societat més pròxima es farà patent en la detecció de necessitats i l'elaboració de projectes bàsics d'emprenedoria social i sostenible que tinguen en compte tots principis de l'economia social que permeten la millora de la societat.

2.5 CE5. Planificar un pressupost personal senzill, avaluant la importància de l'estalvi i el risc que suposa un endeutament excessiu i identificant els mitjans de pagament utilitzats.

2.5.1. Descripció de la competència.

Un pressupost personal permet tindre una millor organització per a administrar els recursos i realitzar una planificació eficient sobre aquests. Aquest procés és una tasca important que serveix per a portar un control i seguiment dels ingressos i despeses, atés que la bona gestió de les finances personals ajuda a assolir els objectius i les metes del nostre dia a dia.

Aquesta competència busca que l'alumnat siga capaç d'aprendre a utilitzar eines i estratègies financeres bàsiques en les seues decisions personals, relacionades amb la planificació pressupostària. És important que l'alumnat siga capaç de valorar les despeses en relació als ingressos previstos, la importància de l'estalvi familiar present i futur, i adonar-se que no respectar el pressupost previst pot conduir-lo en un futur a un endeutament excessiu amb totes les implicacions econòmiques i socials que això pot tindre.

Amb aquesta competència els alumnes i les alumnes aprenen també a valorar la importància de fer un pressupost, no només a nivell personal i familiar, sinó també a nivell de projectes emprenedors.

Aquesta competència busca ajudar l'alumnat a saber administrar millor els seus diners i comprendre quines són les millors opcions financeres en el seu dia a dia. D'aquesta manera prendrà decisions correctes amb una major confiança i seguretat que repercutiran en la seua qualitat de vida. En definitiva, que l'alumnat conega la importància d'un consum responsable i de la necessitat d'estalvi que tenen les economies domèstiques ajuden sens dubte a un desenvolupament personal i social més equilibrat i sostenible.

2.6. CE6 Analitzar documents relatius al consum, des d'una perspectiva responsable i sostenible, i identificar els organismes que vetlen pels drets del consumidor.

2.6.1. Descripció de la competència

És necessari formar l'alumnat en aspectes que permeten desenvolupar hàbits i comportaments que ajuden d'una banda a la seua millora personal i per una altra a la millora del seu entorn social i econòmic,

aconseguint consumidors responsables de manera individual i col·lectiva, i així aconseguir una societat més justa i un desenvolupament més sostenible. Es tracta que l'alumnat conega els drets i deures dels consumidors, i conscienciar-lo de la necessitat de canviar les pautes del nostre consum, fent-los veure que un consum excessiu resulta perjudicial per a la societat i el medi ambient.

Com a persona consumidora i usuària entendrà quins són els seus drets identificant els criteris socials i mediambientals que contribueixen a un entorn favorable per a tots, d'aquesta manera afermarà els sabers en consum responsable i el seu impacte en el medi ambient, i la manera en què millora la qualitat de vida de les persones hui i en generacions futures. És important ensenyar els alumnes i les alumnes a prendre decisions valorant els avantatges d'un consum responsable.

També amb aquesta competència es busca que els alumnes i les alumnes coneguen els organismes tant públics com privats, que vetlen pels seus drets com a consumidors responsables, promovent la lliure competència, així com un desenvolupament econòmic i social sostenible. Així mateix, l'alumnat coneixerà les diferents alternatives i vies que com a consumidor té per a poder reclamar el que considere abusos o enganys de les empreses.

### 3. Connexions de les competències específiques entre si, amb les competències específiques d'altres matèries i amb les competències clau

#### 3.1. Relacions o connexions entre les competències específiques

##### Connexions Competència Específica 1

Es relaciona amb la CE2 per la relació amb la formació de grups de treball que ajuda a descobrir qualitats i habilitats personals. D'altra banda, es relaciona amb la CE3, valorant el paper que tenen les persones en la presa de decisions des d'una perspectiva d'economia social, així com amb la CE4, pel que respecta a l'anàlisi de les qualitats personals que permetran dissenyar projectes sostenibles. Finalment es relaciona amb la CE5 i la CE6 amb l'assumpció de responsabilitats en temes relacionats amb el pressupost personal i el consum responsable.

##### Connexions Competència Específica 2

Cal destacar la seua relació amb la CE4 per la importància del treball en equip per al disseny de projectes bàsics i sostenibles. També es relaciona amb la CE6, a l'hora de treballar per a analitzar documents i investigar sobre els organismes relacionats amb les decisions de consum i amb la CE1 per la importància de les qualitats personals a l'hora de formar equips de treball.

##### Connexions Competència Específica 3

És destacable la seua connexió amb la CE4, ja que és imprescindible que les persones coneguen el seu entorn econòmic i social a l'hora de desenvolupar projectes. Així mateix, es relaciona amb la CE6 per la importància que aquell entorn juga en la presa de decisions de consum responsable. A més, es relaciona amb la CE1 veient el paper de les persones dins d'una economia social i sostenible.

##### Connexions Competència Específica 4

Aquesta competència es relaciona amb la CE5 a causa de la importància d'un bon pressupost a l'hora de dissenyar un projecte. Existeix una relació amb la CE1 per la importància de les qualitats personals a l'hora de dissenyar un projecte bàsic i sostenible.

##### Connexions Competència Específica 5

Es relaciona amb la CE6, perquè l'elaboració correcta del pressupost és fonamental per a la presa de decisions de consum. Amb la CE4, per la importància de pressupost equilibrat a l'hora del disseny de projectes i amb la CE1 quant a la importància de les qualitats personals a l'hora de fer un pressupost.

##### Connexions Competència Específica 6

Es relaciona amb la CE5 perquè a l'hora de prendre decisions de consum és important comptar amb un pressupost. També amb la CE3 en el sentit de conèixer l'entorn econòmic a l'hora de prendre decisions responsables i amb la CE1 per la importància de les qualitats i habilitats personals a l'hora de decidir.

### 3.2. Relacions o connexions amb competències específiques d'altres àrees

Les competències específiques de la matèria d'Emprenedoria Social i Sostenible tenen especial relació amb les àrees lingüístiques, matemàtiques, ciències naturals i socials que l'alumnat estudia durant el primer cicle de l'ESO. El caràcter pràctic de la matèria fa possible que s'apliquen a la vida real aquelles competències més abstractes d'altres àmbits.

Les competències 1 i 2 estan associades a les competències comunicatives de les llengües estudiades en el currículum per part de tot l'alumnat. Al mateix temps, la gestió i l'organització estudiades en Tecnologia i Digitalització ajuden a l'adquisició de les competències.

- Llengua Castellana i Literatura i Valencià: Llengua i Literatura, ja que totes dues llengües permeten una acció comunicativa i són de gran ajuda per a expressar els principis econòmics i la interacció en els grups de treball necessaris en la matèria. Així doncs, competències com la comprensió oral (CE2), comprensió escrita (CE3), expressió oral (CE4), l'expressió escrita (CE5), la mediació (CE7) i la lectura (CE8) són fonamentals per a aconseguir els objectius del curs.
- Primera Llengua Estrangera: la competència 2 (comprensió oral) i la competència 3 (comprensió escrita) són de gran rellevància per a comprendre millor els diferents aspectes de l'economia global.
- Tecnologia i Digitalització: la competència 1 resol problemes senzills aplicant el mètode de projectes de manera similar al de la matèria.

Les competències 3, 4 i 6 de la nostra matèria tenen relació amb les matèries de Geografia i Història i Biologia i Geologia.

- Geografia i Història: les competències de la matèria tenen un nexa comú amb la matèria. La competència 5 explica les interrelacions econòmiques i la seua repercussió en la societat tan necessària per a poder donar resposta mitjançant solucions innovadores que es realitzen en la matèria d'Emprenedoria Social i Sostenible, i la competència 8 de la matèria de socials promou projectes cooperatius tenint com a base la Unió Europea.
- Biologia i Geologia: les competències específiques de la matèria treballen temes sobre sostenibilitat com la conservació amb responsabilitat totes de les formes de vida i el planeta (CE7) i l'adopció d'hàbits de comportament en l'activitat quotidiana responsables amb l'entorn (CE10).

La competència 5 té especial relació amb les Matemàtiques i la Física i Química, a causa de la necessitat d'aquestes per al càlcul d'aspectes tècnics i financers.

- Matemàtiques: algunes de les competències matemàtiques que són necessàries tracten de resoldre problemes relacionats amb situacions diverses de l'àmbit social (CE1), construir models matemàtics funcionals amb l'objectiu d'interpretar problemes rellevants (CE3) i interpretar missatges orals i escrits complexos de manera formal, emprant el llenguatge matemàtic (CE6)
- Física i Química: des de la matèria es treballa la resolució de problemes científics a partir de treballs de recerca abordables en l'àmbit experimental (CE1), analitzar fenòmens naturals (CE5) i la utilització de representacions gràfiques (CE7).

### 3.3. Relacions o connexions amb les competències clau

La competència específica CE1 es vincula amb la competència en comunicació lingüística (CCL), amb la competència digital (CD), amb la competència personal, social i d'aprendre a aprendre (CPSAA),

amb la competència ciutadana (CC), la competència emprenedora (CE) i amb la competència en consciència i expressió culturals (CCEC), ja que en fomentar l'autoconeixement i l'autoestima de l'alumnat, així com l'ajuda a l'hora d'afrontar els canvis físics, mentals, emocionals i socials que es produeixen en aquesta etapa vital es contribueix a l'adquisició dels objectius descrits en el perfil d'eixida.

La CE2, que es relaciona amb la formació d'equips de treball eficaços, valorant el plantejament i discussió tant de les propostes personals com de grup, exercint el lideratge d'una manera positiva, està directament vinculada a la competència en comunicació lingüística (CCL), a la competència digital (CD), la competència personal, social i d'aprendre a aprendre (CPSAA), la competència ciutadana (CC) i competència en consciència i expressió culturals (CCEC). A més, és una competència necessària per a la competència emprenedora (CE)

La competència en economia social (CE3) forma part de totes les competències clau perquè desenvolupa la competència en comunicació lingüística (CCL) i de la comunicació plurilingüe (CP), així com la competència digital (CD). Igualment es relaciona amb la competència matemàtica i competència en ciència, tecnologia i enginyeria (STEM) en utilitzar mètodes inductius i el pensament científic per a explicar les situacions que ocorren al seu voltant, de la mateixa manera es relaciona amb la competència ciutadana (CC), la competència emprenedora (CE) i la competència en consciència i expressió culturals (CCEC) en treballar sabers que impulsen a formar una ciutadania compromesa activament en l'entorn que li envolta.

La competència CE4, que es relaciona amb el disseny de projectes bàsics sostenibles i innovadors, utilitzant eines de l'economia social i comprovant el seu retorn a la societat, està directament vinculada amb la competència matemàtica i competència en ciència, tecnologia i enginyeria (STEM) i la competència personal, social i d'aprendre a aprendre (CPSAA) en utilitzar el pensament científic per a explicar les situacions que ocorren al seu voltant. També es relaciona amb la competència ciutadana (CC), la competència emprenedora (CE) i la competència en consciència i expressió culturals (CCEC) en treballar sabers que impulsen a formar una ciutadania compromesa i respectuosa amb la diversitat cultural

La competència específica 5, que implica la planificació d'un pressupost bàsic, es relaciona amb la competència en comunicació lingüística (CCL), la competència plurilingüe (CP), competència matemàtica i la competència en ciència, tecnologia i enginyeria (STEM), així com amb la competència digital (CD) i la competència ciutadana (CC). A més, és una eina necessària per a la competència emprenedora (CE).

Finalment, la competència específica 7 sobre consum responsable i sostenible s'enllaça directament amb la competència en comunicació lingüística (CCL), amb la competència matemàtica i competència en ciència, tecnologia i enginyeria (STEM) i amb la competència digital (CD). A més, es relaciona amb la competència personal, social i d'aprendre a aprendre (CPSAA), la competència ciutadana (CC) i la competència emprenedora (CE) ja que ensenya l'alumnat a prendre decisions valorant els avantatges d'un consum responsable.

	CCL	CP	STEM	CD	CPSAA	CC	CE	CCEC
CE 1	X			X	X	X	X	X
CE 2	X			X	X	X	X	X
CE 3	X	X	X	X	X	X	X	X
CE 4			X		X	X	X	
CE 5	X	X	X	X		X	X	
CE 6	X		X	X	X	X	X	

Competències clau del perfil d'eixida de l'alumnat al final de l'ensenyament bàsic:

CCL. Competència en comunicació lingüística

CP. Competència plurilingüe

STEM. Competència matemàtica i competència en ciència, tecnologia i enginyeria

CD. Competència digital

CPSAA. Competència personal, social i d'aprendre a aprendre

CC. Competència ciutadana

CE. Competència emprenedora

CCEC. Competència en consciència i expressió culturals

#### 4. Sabers bàsics de l'àrea d'Emprenedoria Social i Sostenible

##### 4.1. Introducció

La matèria d'Emprenedoria Social i Sostenible tracta d'aportar conceptes econòmics i empresarials necessaris perquè l'alumnat tinga una visió global que li permeta realitzar anàlisis crítiques i fonamentades a partir de l'estudi de la realitat econòmica, valorar la importància de generar idees, de conèixer les qualitats de qui emprén, les tècniques per a desenvolupar la creativitat, la importància d'implantar la responsabilitat social corporativa en les empreses i complir amb els Objectius de Desenvolupament Sostenible, així com la finances personals, el consum responsable i els efectes que provoquen en els diferents àmbits de la vida. Aprofitar aquests aprenentatges servirà per a generar una actitud proactiva i compromesa amb la societat i la cerca d'un major benestar tant col·lectiu com individual a partir d'idees innovadores i responsables amb el seu entorn.

Els sabers bàsics que contribueixen a adquirir les competències específiques s'organitzen en tres blocs. El primer es vincula a l'emprenedoria com a oportunitat, coneixent les qualitats i destreses de la persona emprenedora, les tècniques per a desenvolupar la creativitat, el treball en equip i la innovació al servei de la societat. El segon bloc de sabers es relaciona amb l'economia social i sostenible en el marc de la ciutadania global elaborant un projecte bàsic d'emprenedoria social. El tercer bloc se centra en les finances personals i en el consum responsable analitzant sabers com l'endeutament, l'estalvi i el pressupost personal i valorant inconvenients com poden ser els perills de les cases d'apostes.

##### 4.2. Blocs

Bloc 1 L'emprenedoria com a oportunitat (CE1, CE2, CE3, CE6)
Subbloc 1.1 La persona emprenedora
<ul style="list-style-type: none"> <li>- Qualitats i destreses de les persones emprenedores.</li> <li>- L'autodiagnòstic de l'emprenedor. Fortaleses i febleses personals.</li> <li>- Perseverança, iniciativa i flexibilitat en l'anàlisi de presa de decisions del projecte personal.</li> </ul>
Subbloc 1.2 Eines per a emprendre
<ul style="list-style-type: none"> <li>- El treball en equip, la intel·ligència emocional, la comunicació i el lideratge.</li> <li>- Tècniques per a desenvolupar la creativitat. Innovació al servei de la societat.</li> <li>- El desenvolupament d'iniciatives emprenedores.</li> </ul>



Bloc 2 Economia social i sostenible (CE2, CE3, CE4, CE6)
Subbloc 2.1 Economia social i sostenible en el marc de la ciutadania global
<ul style="list-style-type: none"> <li>- Contribució dels projectes emprenedors al servei de l'economia social.</li> <li>- Creació de valor compartit i responsabilitat social corporativa. El comerç just.</li> <li>- Valoració de les obligacions fiscals i de l'economia submergida.</li> <li>- Introducció al mercat de treball. Desigualtat de gènere en el món laboral.</li> <li>- L'economia circular i la sostenibilitat. Anàlisi de les 7R.</li> </ul>
Subbloc 2.2 Solucions innovadores davant dels reptes socials i mediambientals
<ul style="list-style-type: none"> <li>- Cerca i observació d'emprenedoria social en la Comunitat Valenciana.</li> <li>- Compromís social i sostenibilitat: Els objectius de desenvolupament sostenible i l'Agenda 2030.</li> <li>- Estratègies per a l'elaboració d'un projecte bàsic d'emprenedoria social i sostenible, amb impacte local.</li> </ul>
Bloc 3 Finances personals i consum responsable (CE5, CE6)
Subbloc 3.1 Finances personals
<ul style="list-style-type: none"> <li>- Els diners i els instruments de pagament.</li> <li>- Pressupost personal: valoració responsable de les despeses en relació als ingressos.</li> <li>- Importància de l'estalvi. El risc de l'endeutament.</li> <li>- Eines d'interpretació bàsica de documentació de les economies domèstiques: nòmina, factures i rebuts.</li> </ul>
Subbloc 3.2 Consum responsable
<ul style="list-style-type: none"> <li>- Consum responsable. Drets dels consumidors.</li> <li>- Publicitat i promocions.</li> <li>- Sensibilitat davant els riscos del joc i les apostes.</li> </ul>

## 5. Situacions d'aprenentatge

Les situacions d'aprenentatge han d'estar connectades amb els "Principals reptes del segle XXI" i amb els objectius de l'etapa de l'Educació Secundària Obligatòria (ESO). La capacitat d'actuació de l'alumnat en enfrontar-se a una situació d'aprenentatge requereix mobilitzar tot tipus de sabers implicats en les competències específiques: conceptes, procediments, actituds i valors.

La matèria d'Emprenedoria Social i Sostenible contribueix a formar persones crítiques i responsables davant els problemes actuals relatius al medi ambient, degradació del planeta i excés de consum, conscients de la importància de les seues accions i la seua repercussió negativa en el bé comú. Al mateix temps, la matèria contribueix a donar resposta a problemes de l'entorn pròxim posant de manifest el seu compromís en l'àmbit local i global, valorant les competències, qualitats i hàbits que ha de tindre una persona emprenedora conscient dels reptes del segle XXI.

Per a això, és necessari fer reflexionar l'alumnat davant situacions d'inequitat i exclusió que generen un sentiment d'empatia i justícia social des d'una perspectiva col·lectiva, una resolució pacífica dels conflictes amb solucions creatives que tinguen com a premissa la cooperació. Igualment, l'alumnat ha de

reflexionar sobre el paper de l'emprenedoria com a motor de l'economia i la creació de valor, l'anàlisi de nous models de negoci més sostenibles amb l'entorn.

Alguns criteris per a dissenyar situacions d'aprenentatge des d'aquesta perspectiva serien els següents:

- Estar relacionades amb activitats de l'àmbit local i pròxim a l'alumnat, que establisquen relacions amb els Objectius de Desenvolupament Sostenible, els quals incorporen els desafiaments globals als quals ens enfrontem dia a dia, com ara la desigualtat, medi ambient, ocupació, escassetat, propietat intel·lectual, permetent descobrir el funcionament de l'economia i l'activitat empresarial.
- Establir relacions amb altres matèries per a adquirir una visió integral de l'economia i assumir responsabilitats i compromisos, des d'una perspectiva interdisciplinària.
- Dissenyar-se per a incentivar la reflexió, promoure la competència clau d'aprendre a aprendre, i desenvolupar un enfocament crític, amb la finalitat d'aconseguir actituds sensibles, comportaments responsables i proactius que permeten aprofitar les oportunitats socials i econòmiques.
- Estimular el foment de la lectura i l'escriptura a través de diferents canals que els permeten ser ciutadans crítics i respectuosos davant diferents arguments i opinions, així com remarcar la necessitat de potenciar les habilitats comunicatives necessàries a l'hora d'emprendre un projecte personal.
- Permetre que siguin abordades tant de manera individual com grupal, incorporant un enfocament inclusiu, coeducatiu, donant visibilitat a la rellevància del paper de les dones en l'activitat empresarial, i amb l'ús de tècniques de treball tant cooperatiu com col·laboratiu, a través d'activitats dialògiques, de debat, d'explicació de resultat de tasques, etc.
- Connectar els continguts amb experiències i sentiments personals de l'alumnat que han tingut lloc en altres contextos, mobilitzant la capacitat d'argumentació mitjançant el llenguatge verbal i no verbal.
- Potenciar els talents individuals utilitzant eines que possibiliten l'estímul de la creativitat, la participació activa de l'alumnat, per a afrontar els problemes des de diferents perspectives segons la seua diversitat personal i cultural.
- Incloure l'acceptació i el maneig de la incertesa tractada des de l'aula de manera que done resposta a qüestions que li serviran per a enfocar el seu futur de treball o estudis i fins i tot la possibilitat de, a partir d'una iniciativa dissenyada a l'aula, poder traslladar-les fora d'aquesta.
- És necessari que impulsen un bon ús de les noves tecnologies a l'aula, aprenent nous programes, aplicacions i eines informàtiques per a fomentar l'alfabetització digital i audiovisual de l'alumnat i la ludificació a l'aula per a incrementar la seua motivació, autonomia i el ventall de recursos necessaris per a la correcta anàlisi de la disciplina.
- Utilitzar activitats inclusives a través del Disseny Universal d'Aprenentatge.

## 6. Criteris d'avaluació

### Competència específica 1

Identificar en si mateix qualitats personals i habilitats socials que afavorisquen la presa de decisions, la creativitat, l'actuació responsable i l'esperit de superació.

1.1. Realitzar una planificació i organització de les diferents tasques necessàries per a dur a terme un treball, resolent possibles dificultats amb creativitat i mostrant esforç i tenacitat.

1.2. Analitzar els resultats aconseguits amb consciència de l'esforç personal aplicat i els assoliments obtinguts, realitzant propostes de millora sobre el propi treball.

1.3. Identificar les fortaleses i febleses personals, relacionant-les amb els diferents àmbits del desenvolupament personal i la vida diària i aplicant-les en les tasques proposades.

#### Competència específica 2

Participar en equips de treball, valorant el plantejament i discussió tant de les propostes personals com de grup, exercint el lideratge d'una manera positiva i organitzant el treball en comú.

2.1. Participar en equips de treball utilitzant estratègies que faciliten assolir els objectius proposats i valorant la riquesa de la diversitat.

2.2. Posar en pràctica habilitats socials, de motivació, lideratge i de cooperació en diferents contextos de treball en equip, utilitzant diferents estratègies comunicatives.

2.3 Respectar les aportacions dels altres en les diferents dinàmiques de treball i fases del procés dut a terme, assumint les decisions preses de manera col·lectiva.

#### Competència específica 3

Argumentar el paper de l'economia social com a marc que afavoreix el desenvolupament d'una ciutadania global, valorant els efectes positius que genera sobre el seu entorn.

3.1. Identificar l'impacte social i mediambiental de l'economia social en el seu entorn, relacionant-lo amb experiències pròximes.

3.2 Detectar situacions discriminatòries en el mercat laboral i proposar solucions per a corregir-les.

3.3 Descriure el funcionament de l'economia circular, valorant les aportacions positives en la societat.

#### Competència específica 4

Dissenyar projectes bàsics sostenibles i innovadors, utilitzant eines de l'economia social i comprovant el seu retorn a la societat dins d'un àmbit local o global.

4.1. Descriure els elements necessaris bàsics que s'han d'incorporar per a desenvolupar un projecte sostenible i innovador.

4.2. Identificar els objectius de desenvolupament sostenible inclosos en el seu projecte.

4.3. Aplicar el model d'economia circular al seu projecte, posant exemples de com han incorporat les 7R: redissenyar, reduir, reutilitzar, reparar, renovar, recuperar i reciclar.

#### Competència específica 5

Planificar un pressupost personal senzill, avaluar la importància de l'estalvi i el risc que suposa un endeutament excessiu, i identificar els mitjans de pagament utilitzats.

5.1. Dissenyar un pressupost personal i reflexionar sobre la seua importància per a actuar de manera responsable.

5.2. Descriure els efectes que suposen un endeutament excessiu per a la seua economia personal i com afectaria el seu entorn.

5.3. Identificar els diferents mitjans de pagament, buscant informació en diferents fonts i traslladant les seues impressions a l'aula de manera crítica i respectuosa.

5.4. Identificar els elements bàsics de la factura, el rebut i la nòmina a través de casos pràctics i experiències familiars.

#### Competència 6

Analitzar documents relatius al consum des d'una perspectiva responsable i sostenible, i identificar els organismes que vetlen pels drets del consumidor.

6.1. Descriure hàbits de consum responsable i aplicar-los en la presa de decisions en la seua vida quotidiana.

6.2. Explicar els criteris socials i mediambientals que té un consum responsable i l'impacte sobre l'entorn, i desenvolupar actituds creatives.

6.3. Apreciar actuacions d'empreses i organismes públics que tinguen un compromís social i sostenible, reflexionant de manera crítica sobre la rellevància de les bones pràctiques i incorporant-les als seus hàbits de consum.

6.4 Identificar organismes que vetlen pels drets dels consumidors i detectar els documents vàlids i necessaris.